МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

АГРОБІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра лісового господарства

БІОЛОГІЯ ЛІСОВИХ ПТАХІВ І ЗВІРІВ З ОСНОВАМИ МИСЛИВСТВОЗНАВСТВА

Методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів
вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності Н4 «Лісове господарство»

Біла Церква – 2025

УДК 630*12/*13/*15(072)

Ухвалено
науково-методичною радою
Білоцерківського національного
аграрного університету
(Протокол № 5 від 18.02.2025 р.)

Укладач: **Левандовська С.М.**, канд. біол. наук, доцент.

Біологія лісових птахів і звірів з основами мисливствознавства: методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності Н4 «Лісове господарство» / уклад. С.М. Левандовська. Біла Церква: БНАУ, 2025. 31 с.

Методичні рекомендації розроблено з метою забезпечення самостійної роботи здобувачів вищої освіти з обов'язкової навчальної дисципліни «Біологія лісових птахів і звірів з основами мисливствознавства». Методична розробка містить основні вимоги до виконання самостійної роботи, поради щодо організації часу та роботи з джерелами інформації, завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання результатів самостійної роботи.

Рецензент: **Присяжнюк Н.М.,** канд. вет. наук, доцент

© БНАУ, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП……..... 4
ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ 6
ПОРАДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЧАСУ ТА РОБОТИ З ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ……. 7
ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ…… 8
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ..... 26
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ…….. 28

ВСТУП

Освітній компонент «Біологія лісових птахів і звірів з основами мисливствознавства» є обов'язковим для підготовки фахівців спеціальності 205 «Лісове господарство».

Метою освітнього компонента є набуття здобувачами вищої освіти теоретичних і практичних знань щодо особливостей морфології, біології та різноманіття лісової орніто- і теріофауни; розуміння єдності, взаємодії та незамінності усіх елементів лісової фауни; динаміки чисельності мисливсько-промислових птахів і звірів; розробки методів їх обліку; охорони, збагачення і раціонального використання мисливських ресурсів.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти є важливим елементом освітнього процесу та ключовою складовою їх пізнавальної діяльності. Основна мета самостійної роботи з дисципліни «Біологія лісових птахів і звірів з основами мисливствознавства» – сприяти більш глибокому засвоєнню дисципліни; формуванню навичок дослідницької роботи; роботи з фаховою, науковою та нормативною літературою; орієнтувати здобувачів на вміння застосовувати теоретичні знання на практиці.

Самостійна робота здобувачів під час вивчення дисципліни передбачає:

- опрацювання і засвоєння лекційного матеріалу;
- підготовку до практичних занять, яка здійснюється на основі самостійного вивчення окремих питань, за списком рекомендованої літератури;
- самостійне виконання розрахункових завдань;
- роботу з довідковими матеріалами;
- виконання індивідуального завдання;
- підготовку до поточного й підсумкового контролю.

Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни «Біологія лісових птахів і звірів з основами мисливствознавства» є складовою навчально-методичного забезпечення підготовки здобувачів

вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 205 «Лісове господарство». Метою методичних рекомендацій є конкретизація самостійної роботи здобувачів для всебічного підвищення рівня знань, раціоналізації процесів підготовки, виконання і захисту самостійної роботи, єдності навчальної та науково-дослідної роботи. Дотримання цих рекомендацій дозволить здобувачам ефективніше засвоїти навчальний матеріал, поглибити знання, отримані під час лекційних та практичних занять, а також підготуватися до контрольних заходів.

Формат подання відповідей на питання, винесені на самостійне вивчення, здобувач визначає на власний розсуд. Це може бути письмова відповідь на кожне питання, складання коротких тез чи усний виклад матеріалу тощо. Результативність виконаної самостійної роботи оцінюється також через тестування під час практичних занять. Виконання завдань для самосійної роботи є обов’язковою умовою для формування підсумкової оцінки здобувача.

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів є важливою складовою навчального процесу, що спрямований на розвиток їхньої ініціативності, самодисципліни та здатності до самостійного навчання. Для досягнення високої ефективності та якості виконання самостійної роботи потрібно дотримуватись певних вимог.

Перед початком роботи необхідно уважно ознайомитися з формулюванням завдання, його метою, змістом та вимогами. У разі виникнення труднощів у розумінні завдання можна звернутися до викладача за роз'ясненнями.

Усі завдання мають бути виконані у визначені терміни, відповідно до графіку навчального процесу. Несвоєчасне виконання роботи може вплинути на підсумкову оцінку.

Завдання студент має виконувати самостійно, без сторонньої допомоги, якщо інше не передбачено завданням. Використання чужих матеріалів або плагіат заборонені. Усі ідеї, цитати чи дані з джерел мають бути оформлені відповідно до правил академічної доброчесності (з посиланнями на джерела).

Завдання має бути виконане у чіткій відповідності до визначеної тематики, структури та формату. Використання матеріалів, які не стосуються теми, вважається помилкою і може знижувати якість роботи.

Якщо це письмова робота вона має бути логічно структурована: містити вступ, основну частину, висновки та список використаних джерел. У тексті мають бути чітко виділені основні думки, аргументи та висновки. Текст роботи має бути написаний без граматичних, орфографічних і стилістичних помилок. Оформлення роботи має відповідати встановленим вимогам: шрифт, міжрядковий інтервал, розмір полів, нумерація сторінок тощо; таблиці, графіки, рисунки мають бути чіткими і коректно пронумерованими та підписаними.

Робота має базуватися на сучасних і авторитетних джерелах інформації, таких як наукові статті, підручники, офіційні документи чи електронні бази даних. Використання застарілих чи недостовірних матеріалів не допускається. Усі використані джерела мають бути правильно оформлені відповідно до вимог.

Здобувач має уникати плагіату та інших порушень академічної етики. Використання програм для перевірки тексту на плагіат, граматику та стилістику є бажаним.

Оцінюється не лише правильність виконання завдання, а також здатність студента творчо підходити до вирішення поставлених завдань. У роботі необхідно проявляти власну думку, аналізувати інформацію, робити висновки.

Дотримання зазначених вимог сприятиме успішному виконанню самостійної роботи, формуванню професійних компетентностей та забезпеченню високого рівня академічних досягнень.

ПОРАДИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЧАСУ ТА РОБОТИ З ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ

Ефективна організація часу та правильна робота з джерелами інформації є основою для успішного виконання самостійної роботи здобувачами вищої освіти. Це не лише підвищує продуктивність, а також допомагає краще засвоїти матеріал, розвинути аналітичні здібності та підготуватися до контрольних заходів. Нижче наведено детальні поради для максимальної ефективності.

Правильне планування є основним кроком до успіху. Для цього необхідно скласти розклад роботи, заздалегідь визначити, коли і скільки часу ви виділятимете на кожне завдання. Залишайте в розкладі додаткові проміжки для ситуацій, які можуть вплинути на ваше виконання завдання.

Робота із завданнями різного рівня складності потребує чіткої структури. Для цього рекомендують розподілити завдання за пріоритетами. Насамперед працюйте над найважливішими завданнями. Наприклад, якщо завдання потребує тривалого аналізу, виділіть на нього ранкові години, коли рівень концентрації зазвичай вищий.

Якщо необхідно працювати з кількома джерелами, організуйте їх у вигляді закладок у браузері або збережіть у хмарних сервісах.

Одночасна робота над кількома завданнями знижує продуктивність. Рекомендують зосереджуватись на виконанні одного завдання. Доцільно використовувати техніку Pomodoro: працювати над завданням 25–30 хвилин, а потім робити 5-хвилинну перерву.

Грамотна робота з джерелами інформації допомагає уникнути дезінформації та забезпечує якість самостійної роботи. Необхідно обирати надійні джерела, рекомендовані викладачами, наукові статті з авторитетних журналів чи баз даних (Scopus, Web of Science тощо), офіційні сайти організацій або електронні бібліотеки.

Цифрові інструменти допомагають організувати роботу та полегшують доступ до інформації. Рекомендовано використовувати платформи: Google Scholar, ResearchGate чи національні електронні бібліотеки. Для організації матеріалів та нотаток підійдуть Evernote, Microsoft OneNote або Obsidian.

Ці поради допоможуть здобувачам ефективно організувати роботу, уникнути перевантаження та успішно виконати поставлені завдання.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Зміст самостійної роботи здобувачів із дисципліни «Біологія лісових птахів і звірів з основами мисливствознавства» визначається робочою програмою, методичними матеріалами та завданнями, наданими викладачем.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЛІСОВА ОРНІТОЛОГІЯ І ТЕРІОЛОГІЯ

Тема 1.1. Предмет і завдання дисципліни. Роль тварин у виникненні та функціонуванні лісових екосистем.

Тема 1.2. Загальна характеристика класу Птахи.

Тема 1.3. Еколого-систематичний огляд лісових птахів.

Тема 1.4. Загальна характеристика класу Ссавці.

Тема 1.5. Еколого-систематичний огляд лісової теріофауни.

Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
	Змістовий модуль 1. **Лісова орнітологія і теріологія**	
1	Таксони та категорії зоологічної систематики, їх підпорядкування. Правила вимови і написання латинських зоологічних назв таксонів.	4
2	Роль лісових тварин у запиленні рослин та поширенні їх насіння. Вплив лісових тварин на вкорінення, проростання, плодоношення та природне поновлення дерев і чагарників.	4
3	Особливості видового складу лісових тварин у різних типах лісу.	4
4	Основні закономірності еколого-географічного та зонального розподілу лісових тварин.	2
5	Сезонні та багаторічні зміни у розподілі лісових тварин.	2
6	Спілкування у тварин.	2
7	Форми поведінки у лісових тварин, управління поведінкою тварин.	2
8	Шлюбно-сімейні взаємовідносини у лісових тварин.	2
9	Фактор турботи про потомство і його вплив на видове різноманіття та чисельність лісових тварин.	2
10	Територіальність у лісових ссавців. Міграції: періодичні та неперіодичні, регулярні та нерегулярні, вертикальні та горизонтальні. Сплячка як адаптація ссавців до несприятливих умов середовища.	4
11	Вплив урбанізації на склад та чисельність зооценозів. Зникаючі, рідкісні та вразливі види лісової фауни, способи їх охорони та приваблення у лісові масиви.	4
12	Вплив лісових тварин на санітарний стан та біологічну стійкість лісу.	4
13	Вплив ссавців і птахів на лісове середовище.	4
14	Значення лісових птахів для мисливського та сільського господарства.	2
15	Епідемічне значення лісових птахів і ссавців.	2
Разом за змістовий модуль 1		**44**

Питання для самоконтролю знань

1. Предмет і завдання дисципліни, основні поняття і терміни.
2. Роль лісових тварин у функціонуванні лісових екосистем.
3. Основні адаптації лісових тварин.
4. Клас Птахи (Aves). Класифікація, еколого-біологічна характеристика класу.
5. Морфологічна будова птахів.
6. Будова скелету птахів.
7. Особливості внутрішньої будови птахів.
8. Фізіолого-анатомічні адаптації птахів до різних умов проживання.
9. Річний життєвий цикл птахів, добові та сезонні ритми.
10. Екологічні групи птахів.
11. Категорії птахів за проявом сезонних міграцій.
12. Основні ряди лісових птахів. Характеристика, представники.
13. Роль птахів у лісових екосистемах.
14. Біоценотичне і лісогосподарське значення комахоїдних і хижих птахів у лісових екосистемах.
15. Лісова орнітофауна Червоної книги України.
16. Клас Ссавці (Mammalia). Класифікація та еколого-біологічна характеристика класу.
17. Загальна характеристика ссавців, ознаки високої організації.
18. Особливості зовнішньої будови ссавців.
19. Особливості внутрішньої будови ссавців.
20. Будова скелета ссавців.
21. Екологічні групи ссавців.
22. Зимова сплячка лісових звірів.
23. Ряди ссавці лісових екосистем: Комахоїдні, Зайцеподібні Гризуни, Собакоподібні, Оленеподібні.

24. Пристосування до зимових умов тварин, які зимують в активному стані.

25. Добова та сезонна активність деяких лісових звірів.

26. Влив копитних тварин на лісові деревостани.

27. Влив гризунів на лісові деревостани.

28. Роль ссавців у лісових екосистемах.

29. Місце та роль хижих ссавців у трофічних ланцюгах живлення лісових екосистем.

30. Статевий диморфізм у лісових тарин.

31. Захист деревостанів від пошкоджень лісовими тваринами.

32. Зміни чисельності лісових тварин та механізми, що їх визначають.

33. Вплив господарської діяльності на чисельність лісових тварин.

34. Сезонні та багаторічні зміни у розподілі лісових тварин.

35. Вплив структури лісових деревостанів на видовий склад та структуру лісових птахів і ссавців.

36. Представники лісової фауни у Червоній книзі України, міжнародних Червоних списках.

Тестові завдання

№ з/п	Зміст завдання	Варіанти відповідей
1.	Яка послідовність біологічних періодів в річному життєвому циклі птахів?	1. розмноження і виведення пташенят; 2. підготовка до зими; 3. линяння; 4. підготовка до розмноження
2.	Які лісові птахи гніздяться на землі?	1. лебідь малий; 2. журавель сірий; 3. дрохва; 4. галка
3.	Які ознаки характерні для птахів, і для більшості плазунів?	1. функціонує один яєчник і один яйцепровід; 2. є клоака; 3. відсутні зуби; 4. зростаються грудні хребці

4.	Вибрати кочових птахів	1. ластівки; 2. снігурі; 3. граки; 4. дрозди; 5. кулики
5.	Вибрати представників ряду Горобцеподібні	1. баклан великий; 2. синиця мала; 3. жайворонок польовий; 4. горлиця кільчаста; 5. шпак звичайний
6.	Що таке цівка?	1. зрослі ключиці; 2. зрослі лопатки; 3. зрослі кістки передплесна і плесна; 4. зрослі воронячі кістки
7.	Яка особливість будови травної системи сприяє тому, що калові маси не затримуються в кишечнику птахів?	1. відсутність зубів; 2. два відділи шлунка; 3. наявність клоаки; 4. коротка товста кишка
8.	Вибрати види лісових птахів	1. чиж; 2. перепілка; 3. ластівка міська; 4. вальдшнеп; 5. горлиця звичайна
9.	Які особливості кровоносної системи птахів?	1. незамкнена, одне коло кровообігу; 2. серце двокамерне; 3. замкнена, два кола кровообігу; 4. серце чотирикамерне
10.	Які органи захищають птахів від перегрівання?	1. серце; 2. легені та трахеї; 3. повітряні мішки; 4. шлунок і кишечник; 5. нирки
11.	Вибрати види, які належать до ряду Соколоподібні	1. сич; 2. лунь польовий; 3. баклан великий; 4. канюк степовий; 5. мартин звичайний
12.	Вибрати представників ряду Куроподібні	1. біла чапля; 2. глухар; 3. чиж; 4. лелека білий
13.	Які ознаки характерні для птахів?	1. зовнішнє запліднення; 2. яйцекладність; 3. тазові нирки; 4. суха шкіра
14.	Вибрати види птахів населених пунктів	1. горобець хатній; 2. шишкар ялинковий; 3. ворона сіра;

		4. жайворонок польовий; 5. чапля жовта
15.	Вибрати види птахаів, що є перелітними	1. дрізд співочий; 2. боривітер звичайний; 3. горлиця кільчаста; 4. омелюх; 5. синиця велика
16.	Яка кількість шийних хребців у птахів?	1. два; 2. п’ять; 3. сім; 4. вісім
17.	Які органи чуття у птахів розвинуті найкраще?	1. органи зору; 2. органи нюху; 3. органи слуху; 4. органи смаку
18.	Вибрати види птахів, які належать до ряду Голубоподібні	1. серпокрилець; 2. жайворонок лісовий; 3. припутень; 4. горлиця кільчаста
19.	Які види птахів занесені до Червоної книги України?	1. сокіл-сапсан; 2. лебідь малий; 3. гоголь; 4. сипуха; 5. припутень
20.	Яка особливість будови головного мозку характерна для птахів і відсутня у плазунів?	1. мозок складається з п'яти основних відділів; 2. нервова тканина складається з нервових клітин з відростками; 3. великий розмір півкуль переднього (кінцевого) мозку
21.	Які травні залози у ссавців?	1. слинні, шлункові, підшлункова; 2. шлункові, дванадцятипалої кишки, слинні; 3. підшлункова; печінка, шлункові
22.	Яка кількість хребців у шийному відділі жирафи, собаки, крота, миші?	1. однакова; 2. різна
23.	Який відділ головного мозку у ссавців особливо розвинений і досягає значних розмірів?	1. передній і середній мозок; 2. передній мозок і мозочок; 3. півкулі переднього мозку з корою
24.	Які у ссавців найбільш розвинені органи чуття?	1. нюху, зору; 2. нюху, дотику; 3. нюху, слуху; 4. дотику, нюху
25.	З чого починається велике коло кровообігу у кровоносній системі ссавців?	1. лівого шлуночка серця; 2. правого шлуночка серця; 3. правого передсердя; 4. лівого передсердя

26.	Які особливості будови кровоносної системи ссавців?	1. чотирикамерне серце, ліва дуга аорти, два кола кровообігу; 2. чотирикамерне серце, ліва дуга аорти, два кола кровообігу, дрібні без'ядерні еритроцити; 3. чотирикамерне серце, одна дуга аорти, два кола кровообігу, дрібні без'ядерні еритроцити; 4. чотирикамерне серце, права дуга аорти, два кола кровообігу, дрібні без'ядерні еритроцити
27.	Який із зазначених нижче відділів хребта ссавців містить найбільші хребці?	1. шийний; 2. грудний; 3. поперековий; 4. хвостовий
28.	Вибрати органи виділення у ссавців	1. тазові нирки; 2. тулубові нирки; 3. метанефридії; 4. мальпігієві судини
29.	Вибрати природоохоронні території	1. міські парки; 2. парки-памятки садово-паркового мистецтва; 3. національні парки; 4. лісомисливські господарства
30.	Вибрати види тварин, які належать до ряду Лиликоподібні	1. ласка південна; 2. вечірниця велика; 3. видра річкова; 4. підковоніс великий; 5. кутора мала
31.	Яка ознака, характерна лише для ссавців?	1. теплокровність; 2. статеве розмноження; 3. наявність молочних залоз і вигодовування малят молоком; 4. чотирикамерне серце
32.	З яких кісток складається плечовий пояс птахів?	1. двох парних кісток; 2. трьох парних кісток; 3. чотирьох парних кісток; 4. двох кісток
33.	Що таке аптерії?	1. оперені ділянки тіла птахів; 2. ділянки шкіри птахів, де нема пір'я; 3. сукупність рогових борідок на стрижні пера; 4. нижня частина стрижня пера, позбавлена опахал
34	Які види лісових птахів активно поширюють насіння?	1. кропив'янка, зозуля звичайна, сорокопуд терновий; 2. сойка, горіхівка, дрізд-

		чикотень; 3. синиця велика, дятел зелений, вільшанка
35.	В яких судинах ссавців кров насичена киснем?	1. у венах малого кола; 2. у капілярах малого кола; 3. у артеріях великого кола; 4. у капілярах великого кола
36.	Які види занесені до Червоної книги України?	1. вечірниця мала; 2. кіт лісовий; 3. їжак звичайний; 4. хохуля звичайна; 5. заєць-біляк
37.	Вибрати види, які належать до ряду Мідицеподібні?	1. миша лісова; 2. їжак вухатий; 3. кріт звичайний; 4. білка звичайна; 5. вечірниця руда
38.	Вибрати об'єкти, у яких дозволяється обмежена господарська діяльність?	1. національних парках; 2. національних заповідниках; 3. регіональних заповідниках; 4. біосферних заповідниках
39.	У якої групи тварин вперше з'являється діафрагма ?	1. плазунів; 2. птахів; 3. ссавців; 4. стегоцефалів
40.	До якої родини належить Горностай?	1. Кошачі; 2. Куницеві; 3. Собачі; 4. Введмежі
41.	До якої родини належить вальдшнеп?	1. Сивкові; 2. Баранцеві; 3. Голубові; 4. Дроздові
42.	До якого ряду тварин належить кабан дикий?	1. Непарнокопитні; 2. Парнокопитні; 3. Нежуйні; 4. Комахоїдні
43.	Вибрати органи виділення у ссавців	1. тазові нирки; 2. тулубові нирки; 3. метанефридії; 4. мальпігієві судини
44.	З яких кісток складається таз у ссавців?	1. трьох парних кісток, зрослих між собою з кожного боку таза; 2. двох парних кісток; 3. чотирьох кісток
45.	Які види належать до ряду Гризуни?	1. білка звичайна; 2. бобер річковий; 3. ласка південна; 4. бурозубка звичайна

Індивідуальні завдання

1. Ліс як середовище існування птахів і звірів, особливості лісового середовища.
2. Охорона і раціональне використання вищих хребетних тварин у системі лісового господарства.
3. Соколоподібні в Україні. Їх роль у лісових біоценозах.
4. Совоподібні в Україні. Їх роль у лісовому господарстві.
5. Основні представники ряду Горобцеподібні у лісових екосистемах, їх роль у лісовому господарстві.
6. Ряд Дятлоподібні: особливості організації, основні представники, значення в лісовому господарстві.
7. Видовий склад лісових тварин в урочищі «Кошик».
8. Лісова теріофауна заданого лісогосподарського підприємства.
9. Вплив представників оленеподібних на лісовідновлення.
10. Інвентаризація рідкісних і зникаючих видів лісових тварин лісогосподарського підприємства.
11. Розробити систему заходів з охорони й відтворення популяцій лісових тварин у лісогосподарському підприємстві.
12. Орнітокомплекси різних типів лісорослинних умов і типів лісу.
13. Теріокомплекси різних типів лісу.
14. Роль ссавців у лісових екосистемах.
15. Рись звичайна в Україні.
16. Ряд Лиликоподібні: особливості організації у зв’язку з повітряним способом існування. Представники лісу, їх біологія.
17. Сучасне поширення і чисельність ведмедя бурого в Україні.
18. Деградація лісових екосистем, та її вплив на видове різноманіття і чисельність лісової фауни.

19. Охарактеризувати морфологічні особливості, спосіб життя і значення конкретного виду лісової орнітофауни.

20. Охарактеризувати морфологічні особливості, спосіб життя і значення конкретного виду лісових ссавців.

21. Лісові ссавці із Червоної книги України.

22. Спілкування у лісових тварин.

23. Епідеміологічне значення лісових ссавців і птахів.

24. Законодавча база України в сфері охорони, відтворення і використання тваринного світу.

25. Оцінювання наслідків порушень законів про охорону тваринного світу.

26. Міжнародне співробітництво в сфері охорони тваринного світу.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ОСНОВИ МИСЛИВСТВОЗНАВСТВА

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Бондаренко В.Д. Біотехнія: навч. посібник. Ч. 2. Львів: ІЗМН, 2001. 203 с.
2. Бондаренко В.Д., Бурмас А.М., Дейнека В.П., Ходзінський П.Б. Мисливське господарське законодавство України: посібник. Львів: Вид-во "Сполом". 2005. 336 с.
3. Ведення мисливського господарства: підручник / П.Б. Хоєцький та ін. Львів: Вид-во РВВ НЛТУ України, 2021. 144 с.
4. Гузій А.І., Іванюк І.Д., Кусік В.М., Хоєцький П.Б. Мисливствознавство: навчальний посібник. Ч.1. Харків: Мачулін, 2017. 275 с.
5. Гузій А.І., Іванюк І.Д., Кусік В.М. Мисливствознавство: навчальний посібник. Ч.2. Харків: Мачулін, 2018. 254 с.
6. Делеган І.В., Делеган І.І., Делеган І.І. Біологія лісових птахів та звірів. Львів: Поллі, 2005. 600 с.
7. Делеган І.І., Мазепа В.Г., Хоєцький П.Б. Мисливські трофеї: підручник. Львів: ТзОВ «Галицька видавнича спілка», 2018. 192 с.
8. Коваленко Б.П., Шевченко О.Б. Технології розведення мисливських тварин: навчальний посібник. Х.: РВВ ХДЗВА, 2019. 105 с.
9. Лебедєва Н.І., Петриненко В.В. Методи обліку мисливських тварин. Конспект лекцій. Запоріжжя: ЗНУ, 2008. 62 с.
10. Лісомисливське господарство: підручник. Львів: СПОЛОМ, 2022. 256 с.
11. Настанова з упорядкування мисливських угідь / упоряд. та голов. ред. М.В. Шадура. Київ: Вид-во Держкомлісгосп України, 2002. 114 с.
12. Новицький В.П. Мисливські ресурси агроландшафтів України: стан та проблематика управлінням (на прикладі лісостепової зони): монографія. Київ: УкрДГРІ, 2020. 221 с.

13. Новіцький Р.О., Домніч В. І. Основи мисливствознавства: навчальний посібник. Артлогос, 2011. 72 с.

14. Петриченко В.В., Лебедєва Н.І., Карташова Я.М. Типологія мисливських угідь: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2009. 110 с.

15. Шпарик Ю.С., Коляджин І.Ф. Лісомисливське господарство України: підручник. Івано-Франківськ, 2020. 314 с.

Допоміжна література

1. Делеган І.В. Лісова зоологія. Львів: Поллі, 2003. 472 с.

2. Енциклопедія мігруючих видів диких тварин України / під загальною редакцією А.М. Полуди. Київ, 2018. 694 с.

3. Загороднюк І.В. Польовий визначник дрібних ссавців України. Київ, 2002. 60 с.

4. Загороднюк І. Наземні хребетні України та їх охоронні категорії. Ужгород: Ліра, 2004. 48 с.

5. Катиш С.В. Дичерозведення на території лісостепової і степової зон України (на прикладі Полтавської і Запорізької областей). *Біологічні системи*. Т. 8. Вип. 1, 2016. С. 219–227. URL: http://surl.li/kclrxq

6. Кімейчук І.В., Левандовська С.М. Аналіз стану ведення мисливського господарства у мисливських угіддях державного підприємства «Довжанське ЛМГ». Сучасні виклики і актуальні проблеми лісівничої освіти, науки та виробництва: матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Біла Церква, 15 квітня 2022 р.). Біла Церква: БНАУ, 2022. С. 94–96.

7. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології. Суми: Університетська книга, 2007. 615 с.

8. Ковбенко О.А. Довідник мисливця. Харків, 2010. 276 с.

9. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Берн, 1979 р.). К.: Мінекобезпеки України, 1998. 76 с. URL: http://surl.li/mzqnun

10. Кратюк О.Л. Видовий склад та динаміка чисельності ратичних Artiodactyla у вольєрах на території Житомирської області. *Науковий вісник НЛТУ України.* Т. 28. № 3. 2018. С. 34–37. URL: http://surl.li/tlkfzl

11. Лісовий Кодекс України. URL: http://surl.li/ntkdfd

12. Мазепа В.Г., Колісник Б.І., Хоєцький П.Б. Трав'яний покрив і запаси лугових кормів для утримання оленя лісового (Cervus elaphus L.). *Наукові праці ЛАНУ.* 2019. 19. С. 154–162. URL: https://doi.org/10.15421/411937

13. Методики обліку рисі, вовка, ведмедя. WWF-Україна, 2022. 64 с. URL: http://surl.li/tjiqtt

14. Олешко О.Г., Левандовська С.М., Струтинська Ю.В. Шляхи збереження біорізноманіття орнітофауни в міських і приміських зелених зонах. *Інновації у садово-парковому господарстві України*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених (Біла Церква, 31 жовтня 2024 р.). Біла Церква: БНАУ, 2024. С. 18–31. URL: http://surl.li/znvrkr

15. Про затвердження Порядку визначення територій для охорони та відтворення мисливських тварин (відтворювальних ділянок): наказ Державного комітету лісового господарства України № 4 від 22.01.2004. URL: http://surl.li/pxvbyj

16. Про затвердження Порядку проведення упорядкування мисливських угідь: наказ Державного комітету лісового господарства України № 56 від 21.06.2001. URL: http://surl.li/rytxtj

17. Про мисливське господарство та полювання: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 18. Ст. 132. URL: http://surl.li/agkovw

18. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546. URL: http://surl.li/dlmylq

19. Про тваринний світ: Закон України. *Відомості Верховної Ради України.* 2002. № 14. Ст. 97. URL: http://surl.li/hbxxxe

20. Сіренко А.Г. Орнітологія. Теріологія. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2023. 461 с.

21. Фауна України: охоронні категорії. Довідник / О. Годлевська Київ, 2010. 80 с.

22. Фесенко Г.В. Бокотей А.А. Птахи фауни України: польовий визначник. Київ: Українське товариство охорони птахів, 2002. 416 с.

23. Фесенко Г.В. Різноманіття сучасної орнітофауни України. Західноукр. орнітол. т-во. Київ : Академперіодика, 2022. 184 с.

24. Червона книга України. Тваринний світ / за ред. І.А. Акімова. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. 600 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Веб-сайт Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України. URL: https://www.izan.kiev.ua/term_com/mammal.htm

2. Всеукраїнська асоціація мисливців та користувачів мисливських угідь. URL: https://www.uahhg.org.ua/

3. Державне агентство лісових ресурсів України. URL: https://forest.gov.ua/napryamki-diyalnosti/mislivske-gospodarstvo-main

4. Українське теріологічне товариство НАНУ. URL: http://www.terioshkola.org.ua/ua/library.htm

5. Українське товариство охорони птахів. URL: https://www.birdlife.org.ua/

Навчально-методичне видання

БІОЛОГІЯ ЛІСОВИХ ПТАХІВ І ЗВІРІВ З ОСНОВАМИ МИСЛИВСТВОЗНАВСТВА

Методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності Н4 «Лісове господарство»

ЛЕВАНДОВСЬКА Світлана Миколаївна

Редактор О.О. Грушко

Здано до складання 03.06.2025. Підп. до друку 24.06.2025

Формат 60х84 1/16. Ум. друк. арк. 000. Тираж 50

РВІКВ, Сектор оперативної поліграфії БНАУ

09117, Біла Церква, Соборна пл., 8; тел. 33-11-01